

**КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА;
ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ****Фунікова О.В.,***кандидат юридичних наук,**доцент кафедри криміналістики**Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

УДК 343.985

КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК КАТЕГОРІЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ТАКТИКИ

Структура процесуальної діяльності охоплює багато напрямів: від суто пізнавальних аспектів до організаційних заходів, пов'язаних із плануванням розслідування та провадження окремих процесуальних дій. Водночас інтенсивний розвиток новітніх технологій у сфері комунікацій, глобальні інтеграційні процеси викликають потребу правозастосовних органів у якісній інформаційній підтримці та високій швидкості одержання інформації, оскільки основні їх зусилля в розслідуванні, розкритті й запобіганні злочинам пов'язані з пошуком, накопиченням і збереженням значного обсягу необхідної інформації, її оцінкою, побудовою версій та розробленням планів розслідування, складанням процесуальних та інших документів, організацією всього процесу розслідування тощо [35]. Проте процес розвитку інтеграції, що є об'єктивним за своєю природою, усе-таки вимагає для своєї реалізації певних зусиль, оскільки виникає чимало труднощів навіть психологічного порядку, пов'язаних із незвичайністю, нетрадиційністю «стикових» напрямів пошуку наукових спеціалізацій [8]. Наприклад, серед науковців поширене судження, суть якого полягає в тому, що криміналістика, запозичуючи будь-яке положення з природних або технічних наук, трансформує, перетворює його, унаслідок чого воно набуває криміналістичного забарвлення [14]. Інші вчені схиляються до думки, що криміналістика, розробляючи свої прийоми й засоби, не механічно використовує положення різних наук, а творчо пристосовує їх для цілей розслідування злочинів. Методика роботи з криміналістичними об'єктами в таких випадках формується з урахуванням специфічних умов, опосередкованих характером вчиненого злочину, цілями й межами пізнання в рамках процесуальної діяльності слідчого. При цьому дані спеціальних наук, оскільки вони пристосовані до завдань криміналістики, покладені в основу її рекомендацій, широко використовуються в слідчій практиці, тобто стають криміналістичними [15]. На нашу думку, більш доцільною є друга позиція. Безумовно, не можна безапеляційно стверджувати, що перероблення, трансформування запозичених положень криміналістичною наукою взагалі неможливе, особливо коли йдеться про деякі положення криміналістичної техніки. Однак у більшості випадків криміналістика досить вдало «використовує» або «застосовує» знання інших спеціальних наук.

Зазначені тенденції зумовлюють широке застосування комп'ютерних, цифрових, комунікативних та інших інноваційних технологій у правозастосовній діяльності. Проаналізувавши багатозначність досліджуваного поняття, можна зробити висновок, що в суспільстві воно вживається за двома загальними напрямками: у прикладному (технічному) значенні, тобто у зв'язку з певною галуззю виробництва (технологія будівництва, технологія хімічна, технологія проектування та конструювання, технологія штамповки металу тощо), і в загальнотеоретичному розумінні, яке викликає досить велику кількість різнопланових визначень досліджуваного поняття. Так, окремі вчені під технологією розуміють систему послідовних операцій для отримання відповідного результату або сукупність прийомів і способів виготовлення й застосування техніки перетворення речовини природи [32]. О.А. Жукова, дотримуючись зазначеного підходу, вважає, що технологія – це керування природними процесами, яке спрямоване на створення штучних об'єктів; вона є ефективною настільки, наскільки їй вдається створити необхідні умови для того, щоб необхідні процеси протікали в необхідному руслі й напрямі. Призначення будь-якої технології полягає в намірі оптимізувати процес отримання необхідного продукту, знизити затрати на управління цим процесом та підвищити його ефективність [10].

Відповідно до іншого визначення технологія в сучасному розумінні включає всі операціональні структури й системи, що забезпечують реалізацію відповідної діяльності та досягнення її цілей, систему управління, систему ресурсів, систему інтелектуально-інформаційного забезпечення, а також комплексну систему соціальних, економічних, культурних, а іноді й політичних наслідків цієї діяльності [25, с. 77]. В.О. Русановський визначає технологію як сукупність технологічних відносин, пов'язаних зі створенням, застосуванням та матеріалізацією науково-технічних знань у матеріальній і нематеріальній формах до практичних завдань розвитку й функціонування народногосподарських систем [26]. На переконання А.В. Шмоніна, технологія – це абстрактне наукове поняття про функціонально-інформаційну модель, яка дає уявлення про цілеспрямовану й упорядковану сукупність дій (діяльність) суб'єкта, забезпечену відповідними ресурсами [36].

На нашу думку, найбільш доцільним вважається так званий комплексний підхід, згідно з яким під технологією розуміють єдність матеріальної та нематеріальної форм виробництва, тобто взаємозумовленість науково-технічних ідей і матеріальних форм їх реалізації. Із цієї позиції технологія розглядається як зумовлені станом знань та громадською ефективністю способи досягнення цілей, поставлених суспільством. Згідно з таким підходом технологія, тобто розвиток і застосування наукових чи систематизованих знань до практичних завдань, є центральною характеристикою сучасного економічного розвитку [9].

Процес розслідування злочину може бути визначений як певний інформаційний процес судово-слідчого пізнання, що включає в себе одержання, накопичення, зберігання, переробку, передавання та використання інформації з метою встановлення об'єктивної істини [18]. У зв'язку з якісними змінами в законодавчому процесі в науковій літературі з'явився термін «правова технологія», тобто сфера методів і процедур, спрямованих на зміни й побудову правових та соціальних інститутів і систем. Згідно з концептуальними позиціями щодо поняття правової технології її предмет має подвійну природу. По-перше, це спосіб або система методів і процедур конструювання, тобто побудови та зміни правової дійсності, правових систем та інститутів. По-друге, це система заходів, яка спрямована на використання суспільних інститутів як засобів для вирішення поставлених цілей і завдань – створення ефективних і раціональних правових структур у різних сферах суспільства відповідно до поставлених цілей. До принципів правової технології належать такі:

- принцип об'єктивності, тобто суворої відповідності права, законів об'єктивним реаліям певної соціальної та правової ситуації;

- принцип активності й автономності права, який закріплює право як генетичний фактор соціального конструювання та тим самим знімає проблему його пасивності, жорсткої підпорядкованості політиці, економіці, ідеології;

- принцип еволюційності змін і побудови правової системи та правових інститутів [33].

Інші автори як засіб реалізації правової політики пропонують застосовувати так звану юридичну технологію – цілеспрямовану діяльність із застосування техніко-юридичних засобів згідно з певними правилами, яка спрямована на розроблення дієвих чи якісних правових актів, їх удосконалення й систематизацію, а також практичне перетворення нормативних положень правових актів на юридичну дійсність. На думку А.Н. Миронова, юридична технологія має принаймні дві форми реалізації – у процесах правотворчості та правозастосування [21]. В.Н. Карташов взагалі пропонує майже будь-який вид правової діяльності називати технологією (правотворча технологія, правозастосовна технологія, судова технологія). Він визначає юридичну технологію як засновану на певних принципах, прогнозах і планах систему (стратегію) розумових

та зовні актуалізованих дій та операцій компетентних фізичних і посадових осіб (органів), пов'язану з видавництвом юридичних рішень із використанням необхідних ресурсів, засобів, прийомів, процесуальних форм та відповідних типів, видів і підвидів контролю за діяльністю суб'єктів та учасників юридичної практики [12].

Наукові дослідження, пов'язані з проблемами вживання поняття «технологія» та застосування його в криміналістиці, проводились досить повільно й виокремлено, з певним відставанням від загальних процесів «технологізації» правових інститутів. У криміналістичній науці використання зазначеного терміна тривалий час було пов'язане насамперед з експертно-криміналістичними дослідженнями [6; 13; 23; 27; 31]. Термін «експертні технології» запропоновано вченими відносно давно, застосовувався він у декількох значеннях: а) як сукупність правил, прийомів і засобів найбільш раціональної та ефективної організації провадження судових експертиз у державних судово-експертних установах; б) як опис технологічних схем, процесів, карток; в) як розроблення загальних та окремих положень щодо подальшого вдосконалення вказаних правил, прийомів, засобів, технологічних схем, процесів, карток [31]. На сучасному етапі розвиток експертних технологій пов'язаний із впровадженням в експертну практику методів математики й кібернетики, застосуванням інформаційних мереж, спрямованим на вдосконалення діяльності судово-експертних установ за рахунок створення умов до роботи комісії експертів у формі телекомунікаційної конференції або дистанційної участі експерта в судовому засіданні. Наприклад, О.М. Моїсєєв визначає експертну технологію як систему робочих операцій, які складають раціональні дії з оптимального використання судовим експертом наявних ресурсів (матеріальних, технічних і фінансових, трудових, інтелектуальних, нормативно-правових) для забезпечення результативного проведення судових експертиз [23].

Багато вчених вживання певних технологій у криміналістиці пов'язують із впровадженням процесів алгоритмізації й програмування на всіх ланках діяльності з розслідування, розкриття та профілактики злочинів. Ідеться про проблеми впровадження інформаційних технологій у криміналістичну діяльність [4; 11; 19; 35]. Так, В.Ю. Шепітько із цього приводу зазначає, що підвищення якості діяльності з розслідування злочинів може бути досягнуте за рахунок упровадження в слідчу діяльність інновацій за такими напрямками: 1) розроблення та використання нових науково-технічних засобів для виявлення, збирання й попереднього дослідження доказів; 2) пропонування новітніх інформаційних технологій і їх використання в роботі слідчого; 3) створення (розроблення) та пропонування до застосування нових прийомів, методів, методик проведення окремих слідчих дій і розслідування злочинів загалом [34].

Т.В. Михальчуком у межах дисертаційного дослідження запропоновано поняття телекомунікаційних технологій як сукупності різних технологічних

інструментів і ресурсів, які використовуються для забезпечення процесу комунікацій, створення, поширення, збереження й «управління» інформацією, яку застосовує особа, яка проводить слідчу дію, для захисту прав і законних інтересів учасників кримінального процесу, повного, швидкого й об'єктивного розслідування злочинів. У розслідуванні злочинів Т.В. Михальчук вирізняє такі види телекомунікаційних систем: а) телеграф; б) телефон; в) радіо та радіотелеграф; г) телебачення; ґ) телекс; д) супутниковий зв'язок; е) електронні мережі [22].

У юридичній літературі поняття технології розглянуто також в іншому аспекті – щодо процесу розслідування злочину. Наприклад, Л.Д. Самигін звертає увагу на те, що організація конкретного акту розслідування складається з окремих елементів або підрівнів: верхній – стратегічний, середній – тактичний (у межах організації та провадження окремих слідчих дій і тактичних комбінацій), базовий – технологічний, що складається з окремих технологічних операцій (маніпуляцій) з тими чи іншими об'єктами, за допомогою тих або інших технічних методів, прийомів, способів і засобів. Ці операції є елементами, з яких складається кожна слідча дія [30].

Важливо вказати на особливість використання терміна «технологія» вченим-криміналістом В.А. Образцовим, який навіть запропонував визначити науку криміналістику як «технологію розслідування» [24]. Р.С. Белкін із цього приводу зазначив, що схожу з технологією роль у криміналістиці у відомому сенсі відіграють тактика та методика: як засіб організації, здійснення якого-небудь процесу з найбільшим ефектом вони також націлені на перетворення об'єкта впливу. У цьому сенсі, на думку вченого, можна сказати, що криміналістична методика – це своєрідна технологія процесу розслідування [3].

У літературі навіть існує думка, що технологія розслідування злочину є однією з форм прояву діяльності з розкриття, розслідування та попередження злочинів, яка включає не тільки криміналістичну методика (окремі криміналістичні методики), а й інші елементи. Технологічний аспект діяльності з розкриття, розслідування та попередження злочинів проявляється спочатку на рівні усвідомлення у вигляді знання про технологію розслідування (його структуру, взаємозв'язок елементів структури, що виявляється в організації розслідування), потім у процесі такої діяльності (практична реалізація технології розслідування) і зрештою в її результаті, що фіксується у формально-юридичному (процесуальному) акті. Згідно з такою позицією криміналістика має технологію та сама є технологією. Під технологією розслідування злочину варто розуміти функціонально зумовлену впорядковану сукупність дій (діяльність), що забезпечується необхідними ресурсами та реалізується відповідним суб'єктом у процесі розслідування злочинів [36].

У зв'язку з проведеним аналізом поняття «технологія» особливо важливим здається визначення технології як наукової криміналістичної категорії, а

що стосується технологічного підходу, то, на думку А.В. Шмоніна, саме він у криміналістичних дослідженнях за певних обставин може виявитись новою парадигмою криміналістичної науки [36].

На переконання О.О. Лобовікової, упровадження інформаційно-комунікаційних технологій під час формування інформаційного суспільства можна розглядати як системне нововведення, соціальні наслідки якого як соціального процесу можуть виявитись через значний інтервал часу [17].

Безпосередня інформаційна взаємодія в процесі розслідування злочину завжди відбувається за умов необхідності спілкування. У широкому сенсі спілкування – це складний, багатоплановий процес встановлення й розвитку контактів між особами, що зумовлюється потребами спільної діяльності та охоплює обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії, сприйняття й розуміння іншої особи [2]. У діяльності з розслідування та розкриття злочинів спілкування набуває особливого, самостійного значення, оскільки має низку суттєвих особливостей. Наприклад, воно втілюється як у процесуальній, так і в непроцесуальній формах. Саме тому спілкування в межах процесу розслідування злочину, з одного боку, наділене особливим процесуальним режимом із суворим дотриманням певних правових норм, а з іншого – регулюється загальними правилами мовного процесу та стійкими вимогами етикету загального соціального спілкування.

Загалом структуру спілкування можна розглядати в двох аспектах – через виокремлення відповідних рівнів за допомогою аналізу цього явища або шляхом переліку загальних функцій (чи складників) зазначеного поняття. Щодо рівнів спілкування до речним вважається виокремлення таких, як макрорівень (взаємодія особи з іншими індивідами в межах різних соціальних груп), мезорівень (сукупність контактів та актів взаємодії, зумовлених певною загальною метою, у конкретному випадку – задля розкриття й розслідування злочину) та мікрорівень (одноразовий, певний акт обміну інформацією, наприклад, «запитання – відповідь») [7].

Відповідно до іншого підходу в структурі процесу спілкування прийнято виокремлювати інтерактивну, перцептивну та комунікативну складові частини. Інтерактивна сторона спілкування знаходить прояв у розробленні загальної стратегії взаємодії слідчого з іншими учасниками як у процесі розслідування злочину загалом (тобто в широкому розумінні), так і щодо конкретної слідчої дії (більш вузьке значення). Багатоаспектність проявів інтерактивного складника зумовлює багатоманітність підходів до вирішення проблем взаємодії між учасниками процесу розслідування. У психології виокремлюють два загальні типи інтерактивної взаємодії сторін: кооперацію (безконфліктна ситуація взаємодії) та конкуренцію (ситуація виникнення, розвитку й загострення конфлікту) [5]. Відносини кооперації завжди передбачають координацію спільних зусиль, залучення всіх учасників до процесу взаємодії на шляху до досягнення поставленої мети [29]. Під час розслідування

злочину інтерактивна сторона виявляється насамперед у взаємодії слідчого з органами дізнання, експертними службами та іншими підрозділами під час провадження досудового слідства. Такий прояв інтерактивного складника спілкування має на меті не лише безпосередній обмін інформацією, а й більш глобальне завдання – вироблення загальної стратегії взаємодії між усіма учасниками процесу розслідування.

Істотною умовою успішності спілкування є відповідність поведінки осіб, які взаємодіють, сподіванням один одного [28]. Проте однією з основних особливостей спілкування в межах здійснення кримінального судочинства є саме те, що «сподівання» одних учасників процесу перебувають у жорсткому протиріччі зі «сподіваннями» інших учасників, які всіма засобами намагаються протидіяти слідству. Саме тому йдеться про неминучість прояву іншої сторони інтерактивного складника – конкуренції, тобто конфлікту сторін спілкування. Відносини конкуренції являють собою конфліктний тип відносин учасників взаємодії, що мають різні цілі. Конфлікти можуть бути як деструктивними (тобто такими, що формують безперечні взаємні негативні установки учасників), так і продуктивними (тобто з необхідністю пошуку спільних підходів та засобів їх розв'язання) [29]. За таких умов особливої значущості набуває розуміння слідчим та іншими особами, які стоять на захисті інтересів людини й держави, психологічних механізмів агресивної поведінки особи, інтереси якої суперечать інтересам слідства, і, відповідно, можливість застосовувати законні, допустимі й вибіркові методи стримування та подолання можливої протидії.

Перцептивний складник інформаційної взаємодії в межах слідчої діяльності являє собою процес формування образу іншої особи, тобто виявлення її психологічних властивостей та особливостей поведінки. Г.М. Андреева дуже влучно, на нашу думку, зазначила, що сприйняття іншої людини означає сприйняття її зовнішніх ознак, співвідношення їх з особистісними властивостями особи, яка сприймається, та інтерпретацію на цій основі її вчинків [1].

Загалом уявлення про іншу особу, формування її образу відбувається за допомогою таких процесів, як ідентифікація, рефлексія, емпатія, атракція тощо [2; 5; 29]. Важливо зазначити, що сприйняття й аналіз поведінки іншої особи завжди тісно пов'язане з рівнем самосвідомості слідчого. На відміну від криміналістичного визначення в проблематиці спілкування процес ідентифікації пов'язують з уподібненням себе іншій особі з метою її пізнання та розуміння її думок та уявлень [7].

Однак основною складовою частиною спілкування, безперечно, вважається її комунікативна сторона. Спілкування навіть можна розглядати як взаємне пізнання й обмін інформацією, що здійснюється саме за допомогою різних засобів комунікації [16]. У тактиці слідчих дій комунікативний процес –

це обмін інформацією між учасниками процесу розслідування, метою якого є точне й повне засвоєння повідомлень, що містять певну інформацію, яка має значення в конкретній справі.

Ефективність комунікативної взаємодії учасників процесу розслідування зумовлена багатьма чинниками, деякі з яких є найбільш суттєвими, а саме:

1) ступінь усвідомлення мети комунікативної взаємодії, оскільки чим більш усвідомлювана мета спілкування, тим більш повний та ефективний комунікативний зв'язок; чітка усвідомленість мети спілкування збільшує канали передачі й отримання інформації, підвищує інтенсивність процесу її належної переробки. Таке усвідомлення може бути як одно-, так і двобічним;

2) комунікативні здібності особи, які умовно можна поділити на зовнішні та внутрішні; до зовнішніх належать фізичні дані особи, поведінка, зовнішній вид (саме те, що збуджує цікавість і полегшує початковий етап спілкування), а до внутрішніх – світогляд особи, ставлення до обраної професії, що виявляється в доброзичливості, бажанні допомогти співрозмовнику у встановленні та підтриманні відповідного зв'язку;

3) якість інформації, що передається, адже можливість сприйняття інформації залежить від особливостей її передачі (швидкість, об'єм в одиницю часу); значне збільшення швидкості передачі інформації зменшує процес сприйняття її якісних особливостей;

4) наявність або відсутність перешкод у процесі передачі та отримання інформації, тобто зовнішні умови спілкування, психічний стан особи – отримувача інформації;

5) ступінь психічної готовності до майбутнього комунікативного спілкування (з урахуванням статі, віку, професійних навичок особи тощо);

6) спільні системи кодування й декодування інформації.

У криміналістичній тактиці комунікативна сторона спілкування охоплює майже всі стадії розслідування злочину: вирішення процесуальних та організаційних завдань, пов'язаних із порушенням кримінального провадження, безпосередню організацію й проведення процесу досудового розслідування, судовий розгляд. Зокрема, комунікативний процес, тобто обмін інформацією, має місце впродовж усіх етапів розслідування, проте залежно від його безпосередніх учасників і конкретної встановленої мети безпосередньої взаємодії спрямованість цього процесу може бути різною (наприклад, збирання доказової інформації або вирішення організаційно-управлінських завдань розслідування з метою оптимізації процесу доказування під час досудового розслідування або на стадії судового розгляду). З огляду на це комунікативні зв'язки, пов'язані з діяльністю з розслідування та розкриття злочинів, на нашу думку, потребують більш ретельного аналізу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андреева Г.М. Социальная психология : [учебник] / Г.М. Андреева. – М. : Аспект-Пресс, 1996. – 376 с.
2. Батаршев А.В. Психодиагностика способности к общению, или как определить организаторские и коммуникативные качества личности / А.В. Батаршев. – М. : Гуманит. изд. центр «ВЛАДОС», 2001. – 176 с.
3. Белкин Р.С. Криминалистика: проблемы сегодняшнего дня. Злободневные вопросы российской криминалистики / Р.С. Белкин. – М. : НОРМА – ИНФРА-М, 2001. – 240 с.
4. Бирюков В.В. Научные и практические основы использования компьютерных технологий для фиксации криминалистически значимой информации : [монография] / В.В. Бирюков ; науч. ред. И.В. Попов. – Луганск : РИО ЛАВД, 2002. – 264 с.
5. Васильева О.А. Психологический реагент в криминалистике / О.А. Васильева ; под общ. ред. В.А. Образцова. – М. : Юрлитинформ, 2008. – 152 с.
6. Винберг А.И. Криминалистическая экспертиза в советском уголовном процессе / А.И. Винберг. – М. : Госюриздат, 1956. – 220 с.
7. Дружинин В.Н. Психология : [учебник для гуманитар. вузов] / В.Н. Дружинин. – СПб. : Питер, 2003. – 656 с.
8. Готт В.С. Категории современной науки (становление и развитие) / В.С. Готт, Э.П. Семенюк, А.Д. Урсул. – М. : Мысль, 1984. – 268 с.
9. Гэлбрейт Дж. Экономические теории и цели общества / Дж. Гэлбрейт. – М. : Прогресс, 1979. – 406 с.
10. Жукова Е.А. Проблема классификации высоких технологий / Е.А. Жукова // Вестник Томского государственного педагогического университета / под ред. И.В. Мелик-Гайказян, Е.А. Жуковой. – 2008. – Вып. 1(75). – С. 36.
11. Журавель В.А. Проблеми формалізації слідчої діяльності / В.А. Журавель // Реформування судових і правоохоронних органів України: проблеми та перспективи : матер. наук.-практ. конф. (14 травня 2010 р.) / редкол. : В.В. Сташис, В.І. Борисов та ін. – Х. : Одиссей, 2010. – С. 354–357.
12. Карташов В.Н. Юридические технологии – перспективные направления исследований в современной науке / В.Н. Карташов // Вестник Ярославского государственного университета имени П.Г. Демидова. Серия «Гуманитарные науки». – 2008. – № 3. – С. 46–49.
13. Колдин В.Я. Судебно-экспертные науки и технологии / В.Я. Колдин, О.А. Крестовников // Теория и практика судебной экспертизы. – М. : МЮ РФ, 2006. – № 1. – С. 12–19.
14. Колмаков В.П. Введение в курс науки советской криминалистики / В.П. Колмаков. – О. : Одесский гос. ун-т им. И.И. Мечникова, 1973. – 46 с.
15. Комиссаров В.И. Криминалистическая тактика: история, современное состояние и перспективы развития / В.И. Комиссаров. – М. : Юрлитинформ, 2009. – 192 с.
16. Леонтьев А.А. Психология общения : [учеб. пособие для студ. высш. учеб. завед.] / А.А. Леонтьев. – 4-е изд. – М. : Смысл ; ИЦ «Академия», 2007. – 368 с.
17. Лобовікова О.О. Інформаційна нерівність як соціологічна проблема : автореф. дис. ... канд. соц. наук : спец. 22.00.04 / О.О. Лобовікова ; Харківський нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. – Х., 2007. – 24 с.
18. Лукашевич В.Г. Моделювання у криміналістиці та пізнавальній діяльності слідчого : [монографія] / В.Г. Лукашевич, О.В. Юнацький. – К. : КНТ, 2008. – 184 с.
19. Лук'янчиков Є.Д. Методологічні засади інформаційного забезпечення розслідування злочинів : [монографія] / Є.Д. Лук'янчиков. – К. : Нац. академія внутр. справ України, 2005. – 360 с.
20. Матусовский Г.А. Криминалистика в системе научных знаний / Г.А. Матусовский. – Х. : Вища школа, 1976. – 113 с.
21. Миронов А.Н. Юридическая технология как средство реализации правовой политики / А.Н. Миронов // Вестник Владимирского юридического института Федеральной службы исполнения наказаний. – 2009. – № 1(10). – С. 119–124.
22. Михальчук Т.В. Використання інформації, отриманої телекомунікаційним шляхом, у розслідуванні злочинів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 / Т.В. Михальчук. – К., 2009. – 19 с.
23. Моїсєєв О.М. Експертні технології: теорія формування і практика застосування : [монографія] / О.М. Моїсєєв. – Х. : Вид. агенція «Апостіль», 2011. – 424 с.
24. Образцов В.А. Криминалистика / В.А. Образцов. – М. : Юринкон, 1994. – 208 с.
25. Ракитов А.И. Философия компьютерной революции / А.И. Ракитов. – М. : Политиздат, 1991. – 287 с.
26. Русановский В.А. Теория технологического развития экономических систем : дисс. ... докт. экон. наук : спец. 08.00.01 / В.А. Русановский. – Саратов, 1997. – 287 с.
27. Репешко П.І. Технологічні системи методологічного забезпечення судово-експертної діяльності / П.І. Репешко, В.В. Гузенко // Криміналістика XXI століття : матер. міжнар. наук.-практ. конф. (25–26 листопада 2010 р.). – Х. : Право, 2010. – С. 717–721.
28. Рогов Е.И. Общая психология : [курс лекций] / Е.И. Рогов. – М. : Гуманит. изд. центр «ВЛАДОС», 1998. – 448 с.
29. Романов В.В. Юридическая психология : [учебник] / В.В. Романов. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Юристъ, 2004. – 588 с.
30. Самыгин Л.Д. Расследование преступлений как система деятельности / Л.Д. Самыгин. – М. : Изд-во Московского ун-та, 1989. – 180 с.
31. Сегай М.Я. Актуальные проблемы экспертной технологии в условиях НТР / М.Я. Сегай, В.К. Стринжа // Криминалистика и судебная экспертиза. – К., 1984. – Вып. 29. – С. 3–6.
32. Хейнман С.А. Научно-техническая революция сегодня и завтра / С.А. Хейнман. – М. : Политиздат, 1977. – 328 с.
33. Черненко А.К. Концептуальные основы правовой технологии / А.К. Черненко // Гуманитарные науки в Сибири. – 1997. – № 1. – С. 66–71.
34. Шепитько В.Ю. Проблемы разработки, внедрения и использования инноваций в следственной деятельности / В.Ю. Шепитько // Использование современных информационных технологий в правоохранительной деятельности и региональные проблемы информационной безопасности : сб. матер. междунар. науч.-практ. конф. / В.Ю. Шепитько. – Калининград : Калининградский юрид. ин-т МВД России, 2006. – Вып. VII. – Ч. 1. – С. 126.
35. Шепитько В.Ю. Інформаційні технології в криміналістиці та слідчій діяльності / В.Ю. Шепитько, Г.К. Авдєєва // Шепитько В.Ю. Вибрані твори / В.Ю. Шепитько. – Х. : Вид. агенція «Апостіль», 2010. – С. 106–113.

36. Шмонин А.В. Методология криминалистической методики : [монография] / А.В. Шмонин. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 416 с.

37. Щербаковский М.Г. Принципы создания судебно-экспертных технологий / М.Г. Щербаковский // Актуальні проблеми криміналістики : матер. міжнар.

наук.-прак. конф. (м. Харків, 25–26 вересня 2003 р.). – Х. : Одиссей, 2010. – С. 354–357.

38. Яковец Ю.В. Закономерности научно-технического прогресса и их планомерное использование : [монография] / Ю.В. Яковец. – М. : Экономика, 1984. – 240 с.

Фуникова О.В. КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК КАТЕГОРІЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ТАКТИКИ

У статті досліджено етимологію терміна «технологія», визначено основні тенденції впровадження технологічного підходу щодо криміналістичних досліджень; визначено технологію як наукову криміналістичну категорію. Визначено роль спілкування в процесі розслідування й розкриття злочинів, проаналізовано різні підходи до структури досліджуваного процесу. Виокремлено комунікативний складник спілкування, виявлено чинники, що впливають на ефективність комунікативної взаємодії.

Ключові слова: технології в криміналістиці, комунікативні технології, спілкування в розслідуванні злочинів, комунікативний процес, комунікативна діяльність.

Фуникова Е.В. КОМУНИКАТИВНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК КАТЕГОРИЯ КРИМИНАЛИСТИЧЕСКОЙ ТАКТИКИ

В статье рассмотрена этимология термина «технология», определены основные тенденции внедрения технологического подхода в криминалистические исследования; выделено определение технологии как научной криминалистической категории. Отмечена роль общения в процессе расследования и раскрытия преступлений, проанализированы различные подходы к структуре исследуемого процесса. Выделена коммуникативная составляющая общения, выявлены факторы, влияющие на эффективность коммуникативного взаимодействия.

Ключевые слова: технологии в криминалистике, коммуникативные технологии, общение в расследовании преступлений, коммуникативный процесс, коммуникативная деятельность.

Funikova O.V. COMMUNICATIVE TECHNOLOGIES AS A CATEGORY OF CRIMINALISTIC TACTIC

The structure of procedural activities covers many areas: from cognitive aspects to organizational measures related to the planning of investigations and the conduct of individual procedural actions. The intensive development of the latest technologies in the field of communication raises the need for law enforcement bodies in quality information support and high speed of information reception

The mentioned tendencies determine the widespread use of computer, digital, communicative and other innovative technologies in law enforcement activities.

The most appropriate is the so-called “complex” approach to this notion, according to which the technology understands the unity of material and non-material forms of production, that is, the interdependence of scientific and technological ideas and material forms of their implementation. Thus, technology is considered as a condition of knowledge and public effectiveness of ways to achieve the goals set by society.

In forensic science, the use of the term “technology” for a long time was connected, first of all, with expert-forensic research. Some scholars associate the use of certain technologies in criminology with the introduction of algorithmic and programming processes at all levels of the activities of investigation, disclosure and prevention of crimes. It is about the problems of the introduction of information technology in forensic activities.

In the literature, even the idea that the crime investigation technology is one of the forms of disclosure, investigation and prevention activities. The technological aspect of the activity of disclosing, investigating and preventing crimes manifests itself initially at the level of awareness in the form of knowledge about the technology of investigation (its structure, the relationship of elements of the structure that manifests itself in the organization of the investigation), then in the process of such activities (practical implementation of the technology of investigation) and finally in its result, which is fixed in the formal-legal (procedural) act. According to this position, criminology has technology and is itself technology.

Thus, the procedure for investigating a crime can be defined as a certain information process of forensic knowledge, which includes the acquisition, accumulation, storage, processing, transmission and use of information in order to establish objective truth.

Direct information interaction always takes place within the communication process. The structure of communication can be considered in two aspects: through the isolation of the respective levels through the analysis of this phenomenon or by the list of common functions (or components) of the concept.

The main component of communication, undoubtedly, is its communicative side. Communication can even be seen as mutual knowledge and information exchange, which is carried out through various means of communication.

In criminalistic tactics, the communicative side of communication covers almost all stages of the investigation of a crime: the resolution of procedural and organizational tasks related to the violation of criminal proceedings, the direct organization and conduct of the pre-trial investigation, and trial. For example, the communicative process, that is, the exchange of information, takes place throughout all stages of the investigation, but depending on its

direct participants and the specific goal of direct interaction, the focus of this process may be different: for example, gathering evidence or solving the organizational and managerial tasks of the investigation for optimization the process of proof during the pre-trial investigation or at the trial stage. In view of this, the communicative connections associated with the investigation and disclosure of crimes, in our opinion, require a more thorough analysis.

Key words: technologies in criminalistics, communicative technologies, communication in the investigation of crimes, communicative process, communicative activity.